

VAQUES BOGES I ALTRES BOGERIES

Rafael Sentandreu*

Des de fa un temps els mitjans de comunicació informen de la crisi de les “vaques boges” i dels perjuís potencials que per a la salut comporta menjar carn de vaquí. La reacció ciutadana ha estat ràpida i en moltes llars s’ha deixat de consumir aquest tipus de carn. La resposta per part de l’administració ha estat lenta a l’hora de prendre mesures que permeten atallar el mal. Si la resposta dels ciutadans ha estat eliminar el consum de carn de vaquí, la dels ramaders i altres sectors implicats en la seua comercialització ha estat sol·licitar ajudes econòmiques que els compensen les pèrdues econòmiques que han d’afrontar. Quan al Regne Unit es va detectar la malaltia, les autoritats van ordenar sacrificar pràcticament tota la seua cabanya. Països com Espanya van tancar les fronteres a la carn anglesa però no van saber prendre iniciatives preventives per a poder atallar la situació en cas que es presentara la malaltia.

Detectats inicialment dos casos a Galícia i posteriorment altres a Lleó i Astúries, faltaven tests de diagnòstic, que es van haver d’importar, amb la consegüent pèrdua de temps. L’eliminació de les restes dels animals morts i sacrificats va ser un altre problema i les autoritats gallegues, en una decisió lamentable, van autoritzar que s’enterraren en una mina oberta amb el consegüent perill per a la salut i de contaminació de les aigües durant períodes de temps dilatats.

Però, què és el mal de les “vaques boges”? És aquesta una malaltia nova? És possible que passe a l’home una malaltia animal? La malaltia de Creutzfeldt-Jakob (ECJ) i l’encefalopatia espongiforme o mal de les “vaques boges” pertanyen a un grup de malalties conegudes amb el nom genèric d’encefalopaties espongiformes transmissibles (EET) o malalties produïdes per prions. Aquests, segons la teoria més acceptada, són proteïnes del mateix portador en un estat físic anormal que es propaguen induint a la conformació alterada altres molècules proteïques idèntiques. Aquestes malalties es coneixen des d’antic; fa més de dos-cents anys ja es va descriure la denominada “scrapie” o “tremolor ovina” de les ovelles. La malaltia d’ECJ es va descriure en pacients en la dècada de 1920. No obstant això, a aquestes descripcions no se’ls va donar importància fins que es va detectar el primer cas d’encefalopatia espongiforme bovina en 1986. Posteriorment s’ha trobat aquest tipus de malalties en diverses espècies de rumugants en zoos,

en gats i finalment una variant de la malaltia de Creutzfeldt-Jakob, en humans. Les EET són malalties mortals una vegada que els símptomes de la malaltia es detecten, però des de la infecció fins a l’aparició de la malaltia poden passar molts anys, perquè la relació causa-efecte és difícil d’establir.

L’origen de l’epidèmia prové de l’alimentació del bestiar vaquí amb aliments elaborats amb farines procedents de les seues despulles, incloent-hi ossos d’ovelles mortes. Així els rumugants herbívors s’han transformat no sols en carnívors, sinó també en caníbals. En la fabricació d’aquestes farines s’han emprat bé per ignorància o bé per negligència, restes d’ovelles i cabres afectades per la tremolor ovina. A més a més al Regne Unit, a partir de 1979, es va introduir una tècnica més barata per a obtenir les farines consistent a disminuir la temperatura de tractament i a suprimir els dissolvents orgànics, cosa que impedia destruir l’agent causal de la malaltia.

Els ramaders que es dediquen a la cria intensiva de rumugants han variat el règim alimentari d’aquests animals. En les explotacions intensives és freqüent suplementar les dietes alimentàries amb antibiòtics, hormones i... a fi de facilitar-ne el creixement i engreix en el mínim temps possible. Amb aquests canvis hem introduït artificialment variables en l’evolució dels animals que han alterat l’equilibri ecològic natural.

L’home és el responsable únic i últim d’aquests canvis: ha construït una societat de consum amb una economia lliure de mercat en què “tot” és permès a fi d’obtenir els millors rendiments. En la nostra societat existeix una crisi de valors ètics. L’extensió de la malaltia de les “vaques boges” no és més que el resultat de les agressions a una natura a què l’home intenta contínuament canviar les lleis (destrucció de la capa d’ozó, deforestació massiva, acumulació de CO₂ i efecte hivernacle, acumulació de substàncies de rebuig, etc.) i que pot conduir a la seua pròpia destrucció. Situació que, no obstant això, pot tenir un vessant positiu si serveix per a conscienciar-lo i l’ajuda a recuperar els valors ètics i a introduir els canvis necessaris que permeten conservar la nostra espècie en comunió amb la resta dels éssers vius.

*Dept. de Microbiologia. Universitat de València.